

Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard og Peter Widell (udg.):
14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Århus 2012

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

Ib Ulbæk
Københavns Universitet

Indledning

Videnskaben har sine bølgetoppe og bølgedale. Der vil i bestemte forskningsgrene være perioder med intens forskningsaktivitet, som resulterer både i ny forståelse af empirien, nye teorier og begreber og måske nye forskningparadigmer på grundlag af disse udviklinger. Og omvendt vil der være perioder med normalvidenskab (jf. Kuhn 1973), hvor der blot lægges sten på sten i opbygningen af forskningsdisciplinen. I tekstlingvistikken var perioden 1975-1985 en overordentlig aktiv periode, hvor mange nye tiltag skete, som resulterede i mange af de landvindinger inden for tekstlingvistikken, som vi kender den i dag (jf. Ulbæk 2005). En kort opremsning vil illustrere dette. I 1976 kom *Cohesion in english* (Halliday og Hasan 1976) og Halliday udgav ca. 10 år senere, hvor kohætionstanken var indlejret i en samlet fremstilling af tekster (Halliday og Matthiesen 1985). Van Dijk og Walter Kintsch havde deres frugtbare samarbejde i den periode, hvor de arbejdede med makrostrukturbegrebet (van Dijk og Kintsch 1983) og van Dijks gav en samlet teoretisk fremstilling i (van Dijk 1980). I 1981 kom *Introduction to text linguistics* af de Beaugrande og Dressler, der fik stor indflydelse som en samlet forståelse af tekstbegrebet og de lag, tekster skal eller kan analyseres i (Beaugrande og Dressler 1981). I udkanten af perioden kom også den retoriske strukturteori, Rhetorical Structure Theory (Thompson og Mann 1987, Mann og Thompson 1988), der søger at afdække tekststrukturer. At denne periode var ekstraordinært frugtbar for tekstlingvistikken, vidner

Ib Ulbæk

diverse introduktioner til sproglig tekstanalyse om, idet det i det store hele er teorier og metoder fra den periode, der trækkes på (jf. fx Vagle et al. 1993, Ulbæk 2005, Esser 2009). Denne periode er så afløst af en periode med relativ stilstand, hvor normalvidenskab hersker uden de store nye udviklinger (men dog på dansk grund, Togeby 1993). I al beskedenhed vil jeg her fremlægge to af mine egne bidrag til ny teoridannelse inden for tekstlingvistikkens område. Den ene teori, teorien om pipeline, rækker nogle år tilbage (Ulbæk 2003), mens den anden, teorien om andenordenskohærens, ikke har været præsenteret før (men foreligger til udgivelse, Ulbæk 2013). De præsenteres samlet, fordi de begge undersøger kohærensbegrebet på afsnitsniveau.

Pipelineteorien for afsnitskohærens

I det følgende vil jeg genintroducere begrebet om pipeline i tekster, fordi jeg mener det er et ganske brugbart alternativ til makrostrukturteorien, der herhjemme har fået kritik for sit teoretiske grundlag (Borchmann 2010). Det er brugbart både som teoretisk forståelse af afsnits opbygning og afsnitsrækkefølge - og så har det en afledt didaktisk dimension: et værktøj til elever og studerende i analysen af tekster!

Udgangspunktet for teorien er almene karaktertræk ved sprog og tekster, som har konsekvenser for den måde, vi tilrettelægger information i tekster. Udgangspunktet er *sprogets linearitet*: at det skrives og læses tidsligt fortløbende. Og det gælder selvfølgelig både for ordningen af ord/morfemer, for sætninger og for strukturer hinsides sætningsniveauet, herunder afsnit i tekster. Den næste forudsætning er at tekster er ordnede i den forstand, at rækkefølgen af de præsenterede informationer er ikke-tilfældig. Her tænkes ikke på den grammatiske struktur, der som bekendt for dansk er rækkefølgeorienteret, topologisk organiseret. Her tænkes på de strukturer, som ligger over sætningsniveau, altså i første omgang rækkefølgen af sætninger (med de krav til valg af grammatisk strukturer, der følger heraf, topikalisering, kontrastfokus o.lign.), og i næste omgang afsnit og eventuelle storafsnit, kapitler mm. Der ligger indlysende i det menneskelige psykologiske apparat en række restriktioner på,

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

hvordan vi kan præsentere sproglig information på, og som adskiller sig fra den måde, vi fx orienterer os i det tredimensionelle rum, eller når vi ser på billeder. I sidstnævnte tilfælde giver det ikke meget mening at bruge metaforen ”at læse” eller ”aflæse” billeder, da billedinformation ikke præsenterer sig sekventielt (jf. Ulbæk 1997). Denne rækkefølgeordning har jeg ladet udmønte i et *ikonicitetsprincip for mening*, der lyder: Betydningsbærende elementer, der er anbragt nær hinanden, har en betydningsmæssig nær relation til hinanden (jf. fx Ulbæk 2005:36). Det betyder således, at den pragmatiske antagelse i mødet med teksten er, at to sætninger er anbragt sammen fordi de ”har noget at sige hinanden”, for at sige det populært. Og ikonicitetsprincippet for mening suppleres ofte af et *ikonicitetsprincip for rækkefølge*: at tekster har den naturlige orden (*ordo naturalis*), at begivenheder, som sker først, fortælles først. Dette er umarkeret, og hvis ordningen er anderledes, så må det markeres i teksten.

Parallelt med ikonicitetsprincipperne for sætninger er det min antagelse angående storstrukturer som afsnit, at det samme gælder her. At som sætninger anbringes nær hinanden fordi de er hinandens forudsætninger, så gælder det samme for afsnit. Ikonicitetsprincippet for mening antages med andre ord også at gælde for afsnit: at teksters afsnit er organiseret indbyrdes således at de hinandens forudsætninger (eller bare at første afsnit er forudsætning for andet). Det er tavse forudsætninger for og i læsningen, som både læser og skribent kan forstå og bruge mere eller mindre sikkert.

Afsnit er velbegrundede inddelingsstrukturer i tekster, men i aktuel udførelse kan de forekomme labile, da valgte afsnit ikke altid følger den simple grundregel, at afsnit danner ramme om en teksts delemner. Jeg har udført undersøgelser, hvor studerende har fået en tekst udleveret uden afsnitsinddeling, og hvor de er stillet opgaven at foretage denne inddeling. Hvis man rekonstruerer deres besvarelse således, at man konstruerer en afsnitsinddeling efter flertallets valg, så har man faktisk en godt inddelt tekst, der svarer til den inddeling, man ville lave analytisk som forsker – og som kan afvige på væsentlige punkter fra den originale afsnitsinddeling (Ulbæk, upublicerede data).

Ib Ulbæk

Alt dette har ført mig frem til, at afsnit er anbragt efter hinanden af sammenhængsgrunde, at som der er kohærens mellem sætninger, der følger efter hinanden, så er der også kohærens mellem afsnit. Men hvori består denne kohærens? Her er det faktisk lettest at se på et konkret eksempel og så uddrage nogle konklusioner på baggrund heraf. En af de tekster, som bragte mig på sporet af afsnitskohærens, er den følgende børnebogstekst:

Pludselig kom der en robåd glidende på vandet.

"Hej!" sagde vandrotten i båden. "Hej med dig, Rotte," sagde Muldvarp. "Har du ikke lyst til at tage med på en tur ned ad floden?" spurgte Rotte. "Jo, meget gerne," svarede Muldvarp glad og hoppede ned i robåden. "Men jeg har altså aldrig siddet i en båd før – er det ikke farligt?" "Har du aldrig siddet i en båd?" udbrød Rotte. Så skal jeg lære dig at ro, og det er slet ikke farligt."

Ved middagstid var de nået til den gamle vandmølle. "Skal vi ikke blive her?" spurgte Rotte. "Her er så hyggeligt." "Jo, lad os det," svarede Muldvarp begejstret. Og så gik de i land (Graham 1993:2-3).

Her er sammenhængen mellem afsnit 2 og 3 den, at der bliver i andet afsnit foreslået en rotur, som accepteres af Muldvarp, men at der er et intermezzo, hvor Vandrotte lærer Muldvarp at ro, og først derefter tages selve roturen op igen. Mit forslag til at begrebsliggøre denne form for afsnitskohærens er derfor at opfatte relationen mellem de to afsnit som en pipeline mellem forslaget og effektueringen af turen (markeret med fed):

Pludselig kom der en robåd glidende på vandet.

*"Hej!" sagde vandrotten i båden. "Hej med dig, Rotte," sagde Muldvarp. **"Har du ikke lyst til at tage med på en tur ned ad floden?"** spurgte Rotte. "Jo, meget gerne," svarede Muldvarp glad og hoppede ned i robåden. "Men jeg har altså aldrig siddet i en båd før – er det ikke farligt?" "Har du aldrig siddet i en båd?" udbrød Rotte. Så skal jeg lære dig at ro, og det er slet ikke farligt."*

Ved middagstid var de nået til den gamle vandmølle. "Skal vi ikke blive her?" spurgte Rotte. "Her er så hyggeligt." "Jo, lad os det," svarede Muldvarp begejstret. Og så gik de i land (op. cit.).

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

Grunden til valget af betegnelsen pipeline ligger i en vis adækvat metaforik med olierørledninger: At der er et start- og et slutpunkt; at olien flyder i en retning, og at enhver pipeline har en eller anden form for begrænset kapacitet.

Der er et startpunkt i den overfor foreslåede pipeline: invitation til rotur ned ad floden; og der er et tilsvarende slutpunkt: at roturen ender ved den gamle vandmølle (den er infereret, ikke nævnt). Bevægelsen i pipelineen følger afsnittene, og da dette er en tidsbaseret fortælling, så følger dette ikonicitetsprincippet for rækkefølge: Vi har al mulig grund til at antage, at begivenhederne i andet afsnit sker før dem i tredje. Den begrænsede kapacitet består i dette tilfælde i, at andet afsnits invitation til at lære at ro ikke rækker ud over afsnittet selv. Det er en selvstændig sidehandling, som er afsluttet i og med den er blevet fortalt (og Vandrotte har lært Muldvarp at ro, må eller skal man antage, endnu et slutningsbaseret stykke handling). Man kan om den begrænsede kapacitet sige, at hvis man skulle elaborere på alt i et afsnit efterfølgende, så ville teksten eksplodere i irrelevante sidespring, som intet formål tjener. Endnu en lidt fjernere lighed med virkelige pipelines kan noteres, idet vi ser, at pipelineen ikke går fra sidste sætning i andet afsnit til første sætning i tredje afsnit. En pipeline har geografisk afstand som årsag til at blive anlagt. Og her kan man sige, at tekstlig pipeline ikke ville skulle etableres, hvis relationen var så nær som fra sidste sætning i et afsnit til første i næste afsnit. Men pipelineen går fra borefeltet inde i landet og til udskibningen på kysten, og her i teksten kommer den inde fra et afsnit og lander i første sætning i næste afsnit (ikke nogen fast tilknytningsform, jf. næste eksempel). At der lige præcis er denne form for tilknytning mulig mellem afsnit siger noget om afsnits natur: At de er naturligt afgrænsede enheder inden for teksten.

Hvis tanken, at rækkefølgen og afsnittenes orden er bestemt af den meningsmæssige nærhed, er korrekt, så har det den implikation, at pipelinestrukturen er meget simpel: flad og løbende simpelt ned gennem teksten: A_1 kobler via pipeline₁ til A_2 , A_2 kobler via pipeline₂

til A₃ og så fremdeles indtil der er ikke er flere afsnit. Men næste eksempel viser, at så simpelt behøver det ikke være.

1. *Dúné er rykket til Berlin, Alphabeat bor i London – det samme gjorde Mew – og The Ravionettes holder til i Los Angeles og New York.* 2. For at være tættere på deres internationale karrierer.

3. Sådan en har The Kissaway Trail også kørende for sig. (*Uddybning slettet, IU*) 5. *The Kissaway Trail var endda det danske band med flest udenlandske koncerter i 2007.*

6. *I går udkom deres nye album, 'Sleep Mountain'.*

7. *Men de fem gutter bor stadig i Odense.* 8. *Og det har de tænkt sig at blive ved med. Ikke mindst efter det kaotiske arbejde med deres nye album, 'Sleep Mountain', der udkom i går (kilde: ??).*

Jeg har her angivet to pipelines fra første afsnit: sætning 2 kobler sig på sætning 3, men også en pipeline fra sætning 1 i første afsnit til sætning 7 nede i fjerde afsnit. Og den komplekse struktur fremkommer uden tvivl ved, at der i første afsnit er mere end en information, der skal elaboreres på. Og denne uddybning kan ikke kun rummes i næste afsnit. Derfor og på grund af den nødvendige sekventialitet, så må pipeline springe hen over afsnit, men dog stadig befinde sig i nærheden for at kunne holdes sammen i hukommelsen.

Set i forhold til makrostrukturteorien (van Dijk 1980), så etablerer makrostrukturanalysen et makroudsagn pr. afsnit via fire reduktionsregler (se evt. Ulbæk 2005 for teorigennemgang og eksemplarisk analyse), og kohærens mellem afsnit opstår ved, at der er kohærens mellem makroudsagnene. Pipelineteorien fungerer anderledes, idet et pipelineudgangspunkt så at sige søger efter sit kohærente tilknytningssted i næste afsnit. Hvis søgningen lykkes, så er der kohærens mellem afsnittene, hvis ikke så kan søgningen fortsætte ned i teksten, sådan som det gælder i Kissaway-teksten ovenfor, hvor det lykkes at etablere pipeline mellem sætning 1 og 7 og dermed etablere kohærens mellem første og fjerde afsnit.¹

¹ Når denne forskel er fremhævet, så er det ikke sikkert, at der behøver at være forskel på makrostrukturen i teksten og de samlede pipelinesætninger. Denne indsigt skylder jeg Kate Moelsby. Det er dog ikke blevet undersøgt.

Første- og andenordenskohærens

Begreberne første- og andenordenskohærens er ikke hidtil blevet etableret. Man har talt om kohærens slet og ret; kohærens som en egenskab ved tekster – det fænomen, som er tekstens sammenhæng. Den foreslåede opdeling og niveaudeling af kohærensbegrebet er sket i anledning af Simon Borchmanns problematisering af tekstlingvistikken og dens resultater (Borchmann 2010). Der er to forskellige problemer i spil, som er relateret. Det ene er den klassiske forestilling om, hvad der skaber kohærens (og dermed også hvad der skal til for at en tekst er inkohærent), det andet er kohærensens rolle i etableringen af kohærens.

Van Dijk brugte denne herostratisk berømte formulering til at vise, hvornår en tekst er inkohærent:

We will have guests for lunch. Calderon is a great writer (van Dijk 1972:40).

Pointen i hans fremstilling er at der mangler fælles diskursreferenter til at muliggøre en sammenkædning af de to udsagn. Og hvis der er fælles diskursreferenter, så skal de også realiseres, dvs. at Halliday synes at have ret i, at kohænsion er en nødvendig forudsætning for etablering af tekster (Halliday og Matthiessen 1985). Men den konklusion, både den positive, at kohærens forudsætter referentsammenfald, og den negative, at inkohærens betyder manglende sammenfald, er blevet betvivlet, senest af netop Borchmann (op. cit.), men også af Peter Harder (1979) og Livia Polanyi (1995). Jeg vælger den sidstnævntes eksempel, der er intenderet som modbevis:

We will have guests for lunch. Calderon is a great writer. They will have a lot to say about him (Polanyi 1995:45).

Det paradoksale i indvendingen er, at den for så vidt bekræfter den tanke van Dijk havde oprindelig: at referentsammenfald er en nødvendig forudsætning for kohærens. Og hvorfor? Fordi den tredje sætning præcis har den funktion at etablere en sammenhæng mellem de to oprindelige sætninger. Der kan etableres referentsammenfald mellem *guests* og *they*, og mellem *Calderon* og *him*. Sidste sætning er derfor

Ib Ulbæk

en brobygger og en kohærens-skaber! Og vi ser også, at der nu er kohæsive elementer i teksten, som signalerer den sammenhæng, som nu er blevet eksplicit og realiseret.

Den indsigt jeg har fået ved at følge den diskussion, er at genfremsætte van Dijks forslag i modificeret form (for en uddybet diskussion, se Ulbæk 2013). Jeg foreslår, at den meget direkte form for kohærensskaben, som sker med de midler van Dijk foreslår, altså referentsammenfald, etablerer kohærensens basale niveau. Det niveau kalder jeg derfor for *1. ordens kohærens (eller førsteordenskohærens)*.

Førsteordenskohærens er med andre ord, når der er en direkte og forståelig sammenhæng mellem to indbyrdes forbundne sætninger, fx når der er referentsammenfald, men også når der er konneksion i Togeby's forstand (Togeby 1993, 2003), dvs. når det er muligt at oprette en forbindelse mellem de to sætninger, fx årsag-virkning, grund-følge.

Det, som jeg så også tager videre fra diskussionen, er, at det er et urimeligt og uopfyldeligt krav til tekster, at de er førsteordenskohærente. Så hvis tekstlingvistikken fulgte det første forslag fra van Dijk, så ville man stå med tekster som er fuldt forståelige, men ikke er kohærente. Og det vil være en falliterklæring for tekstlingvistikken. Og sådan har det også været opfattet af fx Borchman (op. cit.), men også af Brown og Yule (1983). Man kunne så sige, at der er inkohærente dele i tekster, og det var så det: Taget til efterretning. Men jeg foreslår, at man ser anderledes konstruktivt på de mere eller mindre tydelige brud på kohærensen i teksterne, nemlig at der er tale om kohærens på næste niveau, altså som kohærens af anden orden.

Det er lettest at forstå tankegangen, hvis det illustreres med et eksempel. Dette er indledningen til J. P. Jakobsens novelle, *To verdener* (for en fyldigere gennemgang, se Ulbæk 2013):

Salzach er ingen munter Flod, og der ligger en lille Landsby paa dens østre Bred, der er meget trist, meget fattig og sælsomt stille.

Som en elendig Flok af vantrevne Tiggere, der er bleven standsede af Vandet og Ingenting har havt at give i Færgeløn, staa Husene

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

nede paa den yderste Bræmme af Bredden, med deres værkbrudne Skuldre trykket mod hinanden, og stage haabløst med deres trøskede Krykkestolper i den graalige Strøm, medens deres sorte, glandsløse Ruder fra Baggrunden af Svalegangene stirre med et skulende Udtryk af hadefuldt Kummer efter de lykkeligere Huse derovre, der enkeltvis og to og to og hist og her i hyggelige Klynger sprede sig over den grønne Slette langt bort ind mod det gyldentdisede Fjerne. Men om de fattige Huse staar der ingen Glands, kun rugende Mørke og Tavshed tyngt af Lyd fra Floden, der trevent, men dog aldrig standsende siver forbi, mumlende hen for sig paa sin Vej saa livstræt, saa underligt aandsfraværende.

Solen var ved at gaa ned; Cikadernes klingre Glassummen begyndte at opfylde Luften paa den anden Side og bares nu og da over af pludselige matte Vindpust, der kom og døde hen i Flodbrynets Væxt af tynde Vidier.

Oppe paa Floden kom der en Baad.

(J. P. Jacobsen: To Verdener. En Skitse, i Jacobsen 1973:73).

Her kan man i første omgang lægge mærke til det meget store brud på kohærensens som der er mellem første-andet (som kan regnes for ét afsnit) og tredje afsnit. Der er ingen umiddelbar relation mellem beskrivelsen af floden Salzach og den traurige landsby og så solens nedgang i 3. afsnit. Hvis vi skulle holde os til kohærens af første orden, så var dette enden på historien. Men vi ved jo som læsere, at der alligevel er en form for sammenhæng, at der gives en beskrivelse, og at handlingen så sættes i gang ved, at vi går fra en almen, tidsløs beskrivelse til et bestemt tidspunkt – og det følges op i det næste afsnit ved, at der på det angivne tidspunkt sejler en båd (som nærmer sig landsbyen, da den er ankerpunktet fra første og andet afsnit). Det er denne sammenhæng jeg begrebsliggør med skellet mellem første- og andenordenskohærens!

Så min påstand er, at visse former for inkohærens i tekster kan forstås som kohærens af anden orden. Andenordenskohærens er når kohærensens ikke kan etableres på førsteordensniveau, men at der er en infereret sammenhæng af en anden karakter end blot det at tale om de samme diskursreferenter.

Ib Ulbæk

Min påstand er, at det, der sker, er, at inkohærens har, eller kan have, flere funktioner:

1. Som afslutter: Nu skal der ikke tales mere om den sag i denne omgang
2. Som organisator: Ved at være et specifikt andet emne tildeler det nye emne en funktion til det gamle emne.
3. Signal til 2. ordens kohærens: Teksten er ikke 1. ordens kohærent her, men kohærent på et "højere" niveau. Det er op til læseren at slutte (inferere) sig frem til denne nye kohærens.

Hvis vi ser på netop *To verdener*, så kan vi se alle tre aspekter realiseret via det kohærensbrud, der opstår, idet solen introduceres! Simplest: at noget slutter – følger nærmest af begrebet inkohærens. Der er ingen sammenhæng mellem det foregående og det efterfølgende; det blokerer inkohærens for. At inkohærens er organisator ligger i, at når noget slutter, så kan det udgøre et samlet hele. Der afsluttede afsnit kan således være tildelt en funktion. Her i *To verdener* får den indledende beskrivelse funktion af at være den ramme, som handlingen kan forvente at udspille sig inden for. Set i forhold til fx Chafes (1994) tekstfunktioner har afsnittet en orienterende karakter, dvs. modtager får information om "hvor" (evt. hele dynen: hvem, hvad, hvor, hvornår). Og endelig så fortæller tekstens inkohærens, at det her er begyndelsen på en større samling af tekstdele, som hænger sammen som kohærens af anden orden, at teksten har en række tekstdele, som har forskellige funktioner i forhold til hinanden og til den samlede tekst. Andenordens kohærens er således ikke det at skabe en samlet mental model af diskursreferenter og relationer mellem dem, men en måde at lade modtageren forstå, hvordan den tekstlige organisering kommer i stand.

Hvis vi vender tilbage til afsnittene med Muldvarp og Vandrotte og ser dem i dette perspektiv, så kan vi se, at den samme inkohærens indtræffer:

Pludselig kom der en robåd glidende på vandet.

"Hej!" sagde vandrotten i båden. "Hej med dig, Rotte," sagde Muldvarp. "Har du ikke lyst til at tage med på en tur ned ad floden?"

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

spurgte Rotte. "Jo, meget gerne," svarede Muldvarp glad og hoppede ned i robåden. "Men jeg har altså aldrig siddet i en båd før – er det ikke farligt?" "Har du aldrig siddet i en båd?" udbrød Rotte. Så skal jeg lære dig at ro, og det er slet ikke farligt."

Ved middagstid var de nået til den gamle vandmølle. "Skal vi ikke blive her?" spurgte Rotte. "Her er så hyggeligt." "Jo, lad os det," svarede Muldvarp begejstret. Og så gik de i land (Graham 1993:2-3).

Der er ganske vist pipeline og dermed afsnitskohærens, som blev vist ovenfor, men måden, der deles afsnit på, beror på andenordenskohærens. Der er referentsammenfald mellem jeg/dig i andet afsnits sidste sætning og flertalspronomet de i tredje afsnits første sætning, men der er ikke konneksion mellem de to sætninger. De er ikke relaterede og dermed ikke kohærente. Og denne inkohærens giver på tilsvarende vis som indledningen til *To verdener* grund til at læser kan ræsonnere, at der afsluttes, hvilket er historien om at lære at ro, at der er en selvstændig handlingsdel, invitationen og Muldvarps udfordring. Selve turen ned ad floden bliver ikke genstand for beskrivelse, så andenordenskohærens bliver at indføje flodturen og ellers relatere de to handlingskomponenter til hinanden: at turen starter med en invitation og slutter med et måltid.

Konklusion

Som bemærket i indledningen, så blev tekstlingvistikkens indledende revolutionære fase afløst af en mere normalvidenskabelig udvikling, hvor der ikke er blevet præsenteret særlige mange nye teorier om det som tekstlingvistik må have som sit hovedformål, nemlig at give en fyldestgørende redegørelse for kohærens-begrebet. Jeg har i denne artikel søgt at præsentere to forskellige – et nyere og et nyt – bidrag til at gøre netop dette. Pipelineteorien forklarer, hvordan afsnit organiserer sig via pipelines, der giver en forklaring på, hvorfor afsnit præsenteres i netop den rækkefølge de gør. Teorien om første- og andenordenskohærens giver et andet perspektiv på spørgsmålet om kohærens over for inkohærens, idet inkohærens ikke kun er noget negativt, men noget som kan fungere som funktionel tilordning af tekstdele til hinanden.

Ib Ulbæk

Dette er ikke nødvendigvis nogen revolution for tekstlingvistikken, men forhåbentlig noget som viser at stadig er vigtige ting at sige om begrebet kohærens, at det ikke er blevet færdigbehandlet.

Litteratur

- de Beaugrande, Robert-Alain og Wolfgang Ulrich Dressler (1981) *Introduction to text linguistics*. London: Longman.
- Borchmann, Simon (2010) Tekster og sproghandlinger. *Skandinaviske Sprogstudier* 1, 37 sider.
- Brown, Gillian og George Yule (1983) *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chafe, Wallace (1994) *Discourse, consciousness, and time*. Chicago: The University of Chicago Press.
- van Dijk, Teun (1972) *Some Aspects of Textgrammars*. Haag: Mouton.
- Van Dijk, Teun (1980) *Macrostructures*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates.
- Van Dijk, Teun og Walter Kintsch (1983) *Strategies of discourse comprehension*. New York: Academic Press.
- Esser, Jürgen (2009) *Introduction to english text-linguistics*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Halliday, M.A.K; and Ruqayia Hasan (1976) *Cohesion in English*. London: Longman.
- Halliday, M.A.K., and C.M.I.M. Matthiessen (1985). *An introduction to functional grammar*, 3d ed. London: Arnold.
- Harder, Peter (1979) Tekstpragmatik. En kritisk vurdering af nogle principielle og praktiske tilgange til tekstbeskrivelsen, med ansatser til et alternativ. John E. Andersen & Lars Heltoft (red.) *Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori 10-11*. Sprogteori og Tekstanalyse. København. Akademisk Forlag.
- Kuhn, Thomas (1973) *Videnskabens revolutioner*. København: Fremad.
- Mann, W. C. og Sandra Thompson (1988) Rhetorical structure theory: toward a functional theory of text organization. *Text* 8:243-281.
- Polanyi, Livia (1995) *The linguistic structure of discourse*. Upubliceret, men tilgængelig:
http://homepage.mac.com/livia.polanyi/publications/ldm_CSLI_1995.pdf

Nye begreber til forståelse af tekstkohærens

- Thompson, Sandra og W. C. Mann (1987) Rhetorical structure theory: a framework for the analysis of texts. *IPRS Papers in Pragmatics* 1 (1):79-105.
- Togeby, Ole (1993) *Praxt – pragmatisk tekstteori*. Århus: Aarhus Universitets Forlag.
- Togeby, Ole (2003) *Fungerer denne sætning?* København: Gads forlag.
- Ulbæk, Ib (1997) *Er billeder sprog?* Roskilde Universitetscenter. Lingvist-gruppen. Rolig-Papir, nr. 59:1-47.
- Ulbæk, Ib (2003) *Pipelines og pipelining: et forsøg på at forklare afsnitskohærens*. NyS. Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori, nr. 31:54-81.
- Ulbæk, Ib (2005) *Sproglig tekstanalyse – introduktion til pragmatisk tekstanalyse*. København: Academica.
- Ulbæk, Ib (2013) *Kohærens af anden orden*. Publiceres i NyS. Nydanske Studier og Almen Kommunikatinstheori, efterår 2013.
- Vagle, Wenche, Margareth Sandvik og Jan Svennevig (1993) *Tekst og kontekst. En innføring i tekstlingvistik og pragmatik*. Oslo: Cappelen.